

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

הדרך להלחם ב'אשר קרך בדרך' הוא: ע"י 'כימים אשר נחו'

היא שפנתה אל מלכו של עולם העומד מאחורי מלך זה, אל רצון ה' שפועם בתוך ליבו של המלך, וזאת כדי שישפיע וישנה את ליבו של אחשורוש מלכות ולהשמיד את עם ישראל ח"ו.

ומתוך דברים אלו יבואר היטב המשוואה והעניין בין 'עמלק' ל'דרך'. שכפי שראינו כי העמקות הפנימית במגילת אסתר - היא ללמדנו שהכל בהשגחתו יתברך ואין דבר בעולם שהוא במקרה, ואפילו ליבו של 'מלך' הרע ביותר הרי הוא כלי בידו של מלך מלכי המלכים. כך **דוקא בימים אלו שבהם אנו מוחים את זכרו של עמלק וצאצאיו, עלינו לדעת את נקודת השורש וההבדל בין העמלקי ליהודי, והיא: כי היהודי במהותו מאמין הוא במושג של 'דרך' והשגחת ה' שהכל מסובב מאיתו יתברך - ואילו העמלקי איננו מאמין כלל במושג של 'דרך' אלא בטוח הוא בכל רשעותו כי הכל בבחינת 'מקרה' וללא יד מכוונת בעולם, וכפי שכתב רש"י ש'אשר קרך' הוא 'מלשון מקרה'. ולכך כתבה וחזרה והדגישה התורה כי מהות נקודת השורש של העם העמלקי הינו: 'אשר קרך בדרך' - הוא מתנהג בקרירות ובמקרה למושג של 'דרך', כי מבחינתו ערף זה אינו קיים בעולם כלל, והוא מתנגד לכל מושג ומהות של 'דרך' והשגחה. ובחינה זו של 'קרך' ומקרה הוא יסודו של עמלק, כי אם אין מנהיג ולא רואים בהשגחת ה' אז בודאי גם רואים את הכל כ'מקרה', וזה גם גורם ל'קרירות' מחוסר התקרבות, ו'טומאה' מחוסר דביקות, כי הכל הוא בניגוד גמור לקדושה ומהות ההשגחה בעולם. וכפי שמובא מהרב דסלר בסוף דבריו.**

רגילים אנו להביא תמיד מה שראינו בפסוק אצל הגר, שלאחר שאברהם שילחה מביתו מעיד עליה הפסוק: "ותלך ותתע במדבר". וכתב רש"י בזה: "מלמד שחזרה לגילולי בית אביה". ושאל אותי פעם בחור, מנין לו לרש"י לימוד זה של 'מלמד שחזרה לגילולי בית אביה', והרי כל מה שכתוב בפסוק הוא רק שהגר 'תעתה' במדבר! וכמדומני ששמעתי מהגאון ר' אייזיק אוזבנד זצ"ל לבאר, ע"פ מה שדרשו חז"ל במדרש (דב"ר ב' ט"ז): "ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו" - מעשה בספינה אחת שהיתה כולה של עובדי כוכבים והיה בתוכה יהודי אחד, הגיעו לנס אחד, אמרו לאותו יהודי פלוני טול מעות ועלה לנס הזה וקח לנו משם מאומה, אמר להם לא, אכסנאי אני, מכיר אני להיכן אלך? אמרו ו"יש אכסנאי יהודי! בכל מקום שאתה הולך אלהיך עמך, הרי אשר לו אלהים קרובים אליו". עכ"ל המדרש. והיסוד היוצא מדברי המדרש הוא: כי יהודי אף פעם איננו 'אכסנאי', הוא לעולם אינו 'תועה ואבוד' ואיננו לבד, כי כל מקום שהולך אלוקיו עמו - היהודי יודע כי נמצא הוא תמיד תחת השגחת ה', וכל דרכיו מכוונים ומסובבים מלמעלה. וכך מבוארים היטב גם דברי רש"י: 'ותלך ותתע במדבר' - אם הגר הולכת במדבר מיואשת, אבודה, בלי שום מצב רוח,

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם מצרים. אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים".

[דברים כ"ה, י"ז-י"ח]

רואים אנו בפסוקים הללו של 'פרשת זכור', איך שהתורה מצווה עלינו את זכירת מחייתו של עמלק. וכשהתורה מדברת על מעשה עמלק - מדגישה התורה שוב ושוב את המשפט 'אשר קרך בדרך' - שעמלק פגש את עם ישראל ב'דרך'. ובאמת יש להעיר, מדוע ראתה התורה לציין דוקא בהקשר למחיית עמלק את עניין זה של 'בדרך', ועוד לחזור עליו שוב, ומהו העניין והמשוואה בין עמלק ל'דרך'!?

ונראה להבין זאת על פי היסוד שכתב הרב דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" (ח"ד עמ' 288), שהביא במה שראינו במגילת אסתר, שדרשו חז"ל: כי 'המלך' הכתוב במגילה הוא - "מלכו של עולם". כן מובא בגמרא במגילה (טו:) על "נדדה שנת המלך" שזהו "מלכו של עולם". וכן מובא במדרש רבה (גי ט"ו) על הפסוק במגילת אסתר "וחמת המלך שכחה", שמבואר כי זהו "חמתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא", וכן בעוד מקומות בחז"ל. והרב דסלר שואל, שלכאורה אם כוונת המגילה היא למלכו של עולם אז מדוע נכתב 'המלך' סתם ולא מלך מלכי המלכים, וכפי שצריך היה להיות כתוב! ומבאר בלשונו: "העניין, כי לב מלכים ביד ה', שהשם יתברך מנהיג את רצונם לפי צורך הכלל, כי הרי אינם אלא כלים לתכלית - אבל ליבם נשאר רע כבתחילה, כמו שאמרו ז"ל: שאחשורוש היה שונא ליהודים יותר מהמן אלא בעל כרחו הצילם וכיו' וכל מעשי אסתר ודבריה אל אחשורוש בכולם נתכונה אל השם יתברך שהוא ינהיג את לבב אחשורוש ככה, ומשום כך אין שמו יתברך מפורש במגילה, כי זהו לימוד גדול בפני עצמו - בחינת שויתי ה' לנגדי תמיד, לראות את הנהגת ה' בכל ממש: היינו, הגילוי של שכינתא בגלותא. כל זה הוא ההיפך הגמור להשגת "מקרה" שהיא מידתו של עמלק: 'אשר קרך בדרך' - אמרו ז"ל: בחינת קרירות, ובחינת מקרה, ובחינת טומאה, ועל כן השגה זו היא גדר מחיית עמלק בשורשו", עכ"ל. ומבואר מדבריו, כי בחרו חז"ל להשתמש במגילה דוקא בלשון 'מלך', ולא בשמו של הקב"ה - כדי להמחיש ולהבהיר לדורות כולם כי לב מלכים ושרים ביד ה', ואפילו אחשורוש שהיה שונא לישראל עוד יותר מהמן, בכל זאת הוא לא יכל להרע לעם ישראל כי הקב"ה 'מנהיג את רצונם לפי צורך הכלל - כי הרי אינם אלא כלים לתכלית'. וזהו הגילוי של שכינתא בגלותא - שיש השגחת ה' בכל דבר ממש, וזהו בחינת 'שויתי ה' לנגדי תמיד'. וזוהי הסיבה לכך שנכתב 'המלך', כדי להדגיש לנו שאפילו מה שנראה לנו כ'מלך' עם שלטון ודעת עצמית, הרי הוא כלי שמכוון בידי הקב"ה. ולכך כשכתוב שאסתר פנתה למלך - הכוונה

לניצחון אמיתי על עמלק. ואמנם כל הפרענות שבימי מרדכי ואסתר התחילה כשעם ישראל פגמו ב'מנוחה' – כשעם ישראל נהנה ממשתה אחשוורוש ופגם במנוחת השבת, ואז נטלו הרשעים את המנוחה ונגזרה הגזירה. ולכך עיקר תוקפו של הנס התחיל רק מיבלילה ההוא נדדה שנת המלך' – כי רק ע"י שעם ישראל התחיל לקבל בחזרה את ה'מנוחה', אז התחיל להינטל המנוחה גם מהגויים. כי המנוחה היא נחלתן של ישראל, וכמה שפוגמים בזה אז נחסר מהם ועובר לאומות העולם.

בספר "שם משואל" מובא יסוד ומתנה גדולה לימי הפורים, וז"ל:
"ובבוקר 'אמור' למלך ויתלו את מרדכי עליו. ויש לדקדק שלא כתיב תבקש או תשאל מהמלך אלא 'אמור' למלך דהוא לשון ציווי, וכן לקמן והמן בא אל בית המלך החיצונה 'לאמור' למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו. ומשמע שהמן היה אז במעלה גבוהה על המלך וכו' ומכאן כל איש משכיל ישים אל ליבו היות בית המן ניתן לאסתר ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, ובכל פורים מתעורר רשימו מזה, ואז בכח כל איש ישראל לאמור למלך מלכי המלכים הקב"ה [דרך אמירה וציווי כעניין הצדיקים גוזרים על הקב"ה והוא עושה] לתלות את המן ולמחות את שמו מתוך ליבו – של עצמו על כל פנים, אך האמירה צריכה להיות לא מהשפה ולחוץ אלא בכל אוות נפשו וכו' וזהו שאמרו חסידי קדמאי שבפורים יכול כל איש להושיע ולהתברך", עכ"ד. מובא בדבריו, שראינו כי להמן היה כח של 'אמור למלך' – כח של ציווי על אחשוורוש, ואת אותו כח היה ו'נהפוך הוא' עד שאפילו ביתו של המן ניתן למרדכי ואסתר. ועלינו לדעת כי בכל שנה בימים אלו "בכח כל איש ישראל 'לאמור' למלך מלכי המלכים הקב"ה" – לצוות ממש להקב"ה בעצמו!!! כדרך ש'צדיק גוזר', ולזכות לקבל את כל השפע והברכות שמתקשים לקבל בכל השנה, וזוהי סגולה גדולה ובדוקה היא ביותר. [ורואים אנו עוד בדבריו, כדברי הרב דסלר ממש – שהכח של ה'אמור למלך' הוא כלפי מלך מלכי המלכים, והכל הוא כפי דברינו].

את הימים הסגוליים הללו עלינו לנצל ביותר, ולדעת כי בכוחנו להגיע לדרגת 'אמור' למלך – לצוות כביכול להקב"ה. כי 'המלך' הכתוב במגילה הוא 'מלך מלכי המלכים' וגם כשאנו פונים אל 'המלך' – אנו פונים אל 'רצון ה' שפועמת בתוך המלך'. כי אנו כיהודים – מאמינים במושג והמשמעות של 'דרך' והשגחת הבורא, ולעולם איננו במצב של 'ותלך ותתע', כי זהו ה'קרבן בדרך' – נקודת השורש של עמלק. וזאת נדע תמיד: כי ה'דרך' להלחם ולהשמר מכל המצב של 'קרב' הוא ע"י 'מנוחת הנפש' ויישוב הדעת. כי רק ע"י 'בהניח לך ה' אלוקיך' נוכל להגיע לדרגה של 'תמחה את זכר עמלק', ואז נזכה ל'כימים אשר נחו בהם היהודים'.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון ל'חודש ניסן
בעז"ה יצא ל'קראת "שבת הגדול" – פרשת צו

הוקדש לכבוד הרבנית אלישבע ב"ר אברהם צבי שליט"א
לשפע ברכה והצלחה בכל העניינים
לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן לחלוקה באזורכם
ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

אז ודאי הוא: שימלמד שחזרה לגילולי בית אביה – כי יאוש ובלבול מנוגד הוא לכל משמעותו וטבעו של העם היהודי, זוהי אינה דרכו של היהודי, כי יהודי לא מרים ידים ואיננו מתיאש, יהיה מה שיהיה.

ולפי הדברים שביארנו אז יסודנו זה יקבל משמעות ורובד עמוק ביותר. כי מה שכתוב אצל הגר 'ותלך ותתע' אין זוהי רק הפשטות ש'חזרה לגילולי בית אביה' – עבודה זרה בלבד. אלא הסיבה לכך שהגר היתה 'תועה' – הוא מכיוון שעמד כאן חוסר עמוק בהכרה של השגחה ו'דרך' בעולם. וממילא, 'תועה' הוא גם מלשון ומשמעות של כפירה בכל המושג היהודי שיש 'דרך' והשגחת הבורא בכל צעד ושעל בחיי האדם. וזהו בדיוק נקודת השורש של העם העמלקי שפועל בצורה של 'קרב', שהוא מושג המקביל ל'תועה' – כי אם היא מרגישה תועה ואבודה אז זהו ודאי מתסמיני העם העמלקי והעבודה זרה ששורש שניהם הוא טומאה, והיא: הכפירה בכל המושג של 'דרך' וההשגחה.

בנביא שמואל (א' כ – כב) מובא שיהונתן ודוד עשו ביניהם סימן, שאם יהונתן יראה ששאל רוצה להרוג את דוד אז הוא ישלח את הנער עם החיצים 'הלאה', ואז הוא ידע ששאל עוין אותו. ומוסיף יהונתן ואומר לדוד, שבמקרה והסימן יהיה ששאל רוצה להרוג אותו, אז: 'לך כי שלחך ה'. ולכאורה מהו הלשון 'לך כי שלחך ה', הרי שאול רוצה להרוג אותך ועליך לנוס על נפשך ועל יהונתן להגיד לדוד 'לברוח', ומהי השייכות ללשון 'לך?!' ובאמת הפשט הוא: שאין אדם בעולם שהוא 'בורח', כי הקב"ה שולח כל אדם לתפקידו ולייעדו. ולכך 'לך כי שלחך ה' – אפילו שנשלחת מסיבות לא כל כך ברורות, אבל בכל זאת: נשלחת. כי אנחנו חיים בהכרה שלא בורחים ולא נסים סתם, אלא הכל מכוון מן השמים. ולכך אמר יהונתן לדוד: 'לך כי שלחך ה' – כי גם אם נגזר עליך להרדף על ידי שאול, בכל זאת הרי הוא חלק משליחותך בעולם, ואז לא 'בורחים'. וכפי שכותב השערי תשובה: "ישים אל ליבו כי ה' יתברך שלחו בעולם הזה". וזהו כפי רוח הדברים שאמרנו, כי הכל מסובב ומכוון על ידי 'דרך' – ההשגחה העליונה.

אמנם עלינו לדעת כי ה'דרך' להשמר ולהלחם בכל המצב של 'קרב' הוא: ע"י 'מנוחת הנפש' ויישוב הדעת. וכפי שמובא באותה פרשה של מחיית עמלק, שלאחר שהתורה הגדירה את נקודת השורש של עמלק, שהיא: 'אשר קרב בדרך'. אז מהי הדרך למחות ולהלחם בזה? אומרת התורה: "והיה בהניח ה' אלוקיך לך" – שרק על ידי כוחה של 'מנוחת הנפש' יהיה אפשרי להגיע לדרגה המדויקת של "תמחה את זכר עמלק", ולגבור על הקרירות והטומאה שטמונה ב'קרב' – בצורה הנעלה ביותר. והדרך להגיע למנוחה השלמה של 'שובי נפשי למנוחתי' הוא: ע"י תורת המוסר שהנחילו לנו רבותינו, שעל ידי זה שאנחנו מקדשים ומייחדים זמן ל'חשבון הנפש', אז זוכים אנו להגיע אל המנוחה והאמת שבעומק ליבנו.

כן ראינו בימי הפורים, שמוזכר בהם שוב ושוב עניין המנוחה, וכפי שמובא במגילה: "לקיים עליהם להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר וכו' כימים אשר נחו בהם היהודים". כי כל ה"לקיים עליהם" – כל הקביעה של ימי הפורים והשמחה נקבע לפי "כימים אשר נחו בהם היהודים". מכיוון שהמסר העיקרי בימי פורים הוא: כי מחיית עמלק וצאצאיו לדורות – הוא ע"י כח המנוחה ויישוב הדעת. ולכך נקבע שמחת הנס דוקא על 'כימים אשר נחו' כי זוהי ה'דרך'.